

Bedrijfsfeest met open dag bij 85-jarig bestaan Gispen

Van stalen buis naar totaalproduct

CULEMBORG - Met wat hulp van een geldschietter kocht hij in 1916 voor 250 gulden een smederij in Rotterdam en startte het bedrijf dat Culemborg nu 85 jaar later kent als Gispen International BV. Het huidige Gispen richt kantoren in en levert advies, maar de naam van ontwerper Willem Hendrik Gispen blijft onlosmakelijk met het bedrijf verbonden. Gispen viert haar verjaardag intern met feesten voor het personeel. Belangstellenden kunnen zaterdag 6 oktober terecht tijdens een open dag.

Door Jolanda van de Vathorst

Het werk uit de stalen buizenperiode van W. H. Gispen is de laatste jaren zeer populair en daarin lijkt voorlopig geen verandering te komen. In Nederland wordt hij gezien als één van de belangrijkste pioniers van het functionalisme, een stroming waarbij de bruikbaarheid van een voorwerp van het grootste belang is en er bewust wordt afgezien van versieringen. Zijn naam staat in Engels- en Franstalige design-encyclopedieën. Veel van zijn ontwerpen zijn de afgelopen jaren enorm in waarde gestegen.

In Culemborg is er al jarenlang een vaste tentoonstelling in het Elisabeth Weeshuis. Deze wordt beheerd door de Stichting Gispen Collectie, die vergoederde plannen heeft voor het opzetten van een Gispen-museum in Culemborg. Waar het museum precies moet komen is nog niet bekend. Sylvia van Schaik is op projectbasis in dienst bij de stichting. Zij hoopt dat er binnenkort meer duidelijkheid zal zijn over deze plannen, zodat de stichting meer tentoonstellingen kan maken over Gispen, maar bijvoorbeeld ook over zijn tijdgenoten.

Voor het 85-jarige bestaan van Gispen heeft ze een kleine opstelling samengesteld die tijdens de open dag te zien zal zijn. Sylvia van Schaik: „Wij willen hier wat anders laten zien dan de bekendere stalen buis meubelen, dus hebben we gekozen voor zijn staalarme producten met hout en hardboard”. Tijdens de Tweede Wereldoorlog moest Gispen gebruik maken van andere materialen dan staal omdat staal opgeëist werd door de oorlogsindustrie. Te zien is bijvoorbeeld schrijfmachinestoel no.21. Een draaibare bureaustoel met rode skai bekleding. Deze stoelen waren destijds al duurder dan de stalen producten omdat de firma niet toegerust was om met hout te werken en het ook destijds al een dure grondstof was.

Giso-lampen

Nadat Gispen zijn smederij had gekocht ging hij met zijn ontwerpen op pad om zijn producten aan de man te brengen. Na vijf jaar was zijn bedrijf Gispen's Fabriek voor Metaalbewerking NV al zo gegroeid dat hij zich 21 personeelsleden kon veroorloven. In 1926 begon hij met de productie van Giso-lampen en in 1929 met de fabricage van stalen buismeubilair. Vooral nu zijn deze artikelen erg populair. De productie van deze artikelen kwam tot stand na veel experimenteren met nieu-

Schrijfmachinestoel no. 21 met skai bekleding.

we materialen. Giso is kristalglas dat met een heel dun laagje opaalglas was overtrokken. Het voordeel van dit glas was dat het meer en blankeer licht doorliet dan het gangbaardere melkglas. In Duitsland werd gisoglas al gebruikt voor verlichting in grote werkruimtes, vernieuwend was de toepassing voor het woonhuisinterieur, zoals Gispen het toepaste.

Na veel experimenteren kwam Gispen uiteindelijk met stalen buismeubilair op de markt. Dit is inmiddels weer zo populair dat replica's opnieuw op de markt gebracht

worden door de Gebroeders van der Stroom. De echte buismeubelen van Gispen uit de jaren dertig zijn echter een stuk duurder en worden zelfs verzameld door musea. De introductie van deze meubelen voor woningen was vernieuwend.

Het vooroordeel van 'ziekenhuismeubelen' verdween bij veel mensen en deze makkelijk schoon te maken, lichte en met zorg gelakte, vernikkelde of verchromde buismeubelen groeiden in populariteit. Gispen opende toonzalen in Amsterdam, Rotterdam, Brussel, Parijs, Londen en Nottingham.

Telefooncel

Gispen krijgt daarna grotere opdrachten, bijvoorbeeld voor het inrichten van een aantal vertrekken van de Rotterdamse Van Nelle-fabriek en het ontwikkelen en de productie van een telefooncel. Helaas begon het instorten van Wall Street Gispen in 1930 parten te spelen.

De aandelen van haar geldschietter waren door de crisis waardeloos geworden en ook door aankopen van nieuwe machines, kwam het bedrijf in de problemen. In 1932 werd W. van Osselen als tweede directeur aangesteld en hij moest het bedrijf uit financiële

moeilijkheden halen. Hij verhuisde het bedrijf in 1934 naar Culemborg en zette koers naar technische vernieuwing en massa-productie. Zestig personeelsleden uit Rotterdam verhuisden mee naar Culemborg. Eerst vestigde Gispen zich aan de Triosingel 34. In de jaren zestig kwam daar een lakkerij bij aan de Industrieweg en daar tussen de Randweg en de Industrieweg bevindt het bedrijf zich nog steeds.

Voor de oorlogsjaren introduceerde Gispen staalarme Pelko-meubelen en werkte zoals genoemd met hout. Sylvia van Schaik: „In de Pelko-catalogus staan dezelfde ontwerpen van Gispen, maar nu gemaakt van ander materiaal. Tijdens de open dag is Pelko brievenkast no. P6441 te zien. Van de meubelen van hout en hardboard zijn nog minder exemplaren gemaakt en die zijn echt gezocht door verzamelaars”.

Van Schaik kwam tijdens haar studie in aanraking met het pianolampje, een ontwerp uit 1927. Zij werd getroffen door de strakke vorm, het materiaalgebruik en de functionaliteit. Later werkte ze bij het Nederlands Architectuur Instituut (NAI) mee aan de ontwikkeling van de Gispen catalogus 1916-1980. Deze werd samengesteld voor een tentoonstelling naar aanleiding van het tachtigjarig bestaan van de firma in 1996. Na een schenking van Gispen beheert sinds 1992 het NAI het historische materiaal van de firma.

Gispen zelf had sinds de toetreding van de tweede directeur regelmatig moeite met de beslissingen die het bedrijf nam, en besloot in 1949 te vertrekken. Het bedrijf bleef aan de weg timmeren. Eind zestiger jaren werd de productie van woningmeubelen en lampen stopgezet en specialiseerde het bedrijf zich in kantoormeubilering. Pionier op dit gebied is ontwerper Jan Jacobs die de Kantoorlijn (het KT-meubelprogramma) ontwikkelde. Hij schakelde bureaus waardoor kantoorruimtes op een hele andere manier ingericht konden worden. Tijdens de jaren 80 werd het bedrijf opgenomen in de Deense Skandinavisk Holding AS. Tachtig werknemers werden ontslagen en het bedrijf ging door onder de huidige naam Gispen International BV.

Nu levert Gispen een totaalpakket aan klanten. Zij helpt met de inrichting van kantoren van ontwerp tot daadwerkelijke inrichting. Meubels die voor de inrichting nodig zijn, produceert ze voornamelijk zelf. Zaterdag 6 oktober kunnen belangstellenden van 10.00 tot 16.00 uur terecht bij de ingang aan De Randweg. Bezoekers krijgen daar een route-beschrijving mee. Om duidelijk te laten zien hoe het bedrijf functioneert, wordt er op die dag ook productie gedraaid. Bij goed weer zal er die middag van het terrein een hete-luchtballon opstijgen. Wie zich daarvoor tijdens de open dag heeft aangemeld, maakt kans op een ballonvaart. Informatie over 'het oude Gispen' is te vinden bij de opstelling van de stichting. Sylvia van Schaik zal daar zelf ook aanwezig zijn.

Gispen vestigde zich in de zestigerjaren aan de Industrieweg.

(foto's: Karin v.d. Kar)